

SZABÓ ZSOLT TIBOR

Büntetőjogi Tanszék

Témavezető: dr. Gellér Balázs, tanszékvezető egyetemi tanár

A KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK EGYES ANYAGI JOGI KÉRDÉSEI

Dolgozatom célja röviden bemutatni, miként hozható összefüggésbe korrupciós deliktumok esetében a társadalomra veszélyesség hiánya. Terjedelmi okokra tekintettel az egyes felvetéseimet nem fogom részletekbe menően elemezni, céloom azonban, hogy az adott részterület majdan hosszabb tárgyalását megalapozam. Általánosságban megjegyezmem, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 298. §-nak, majd ugyanezen szakasz (1a) bekezdésének életbe léptetésével – álláspontom szerint – a (hivatali) korrupciós bűncselekmények dogmatikája némileg részekre hullott. Az anyagi jogi dogmatika restaurálásán az sem segített, hogy a 2/2013. (VII. 8.) BK vélemény – a büntetőjogi tárgyú büntető kollégiumi vélemények felülvizsgálatáról – nem tartotta fenn a 13. számú Büntető Kollégiumi véleményét a hivatali vesztegetés és a hivatali befolyással üzérkedés elhatárolásáról, azonban megszületett a BH 2017.390. számú döntés.

Az EH 2018.13. számú elvi határozat¹ közzétételéig nem volt pontos meghatározása a „befolyásol” szó fogalmának, a jogalkotó nem határozta meg kifejezetten, mit kell e fogalom alatt érteni.² A már hatályon kívül helyezett lobbitevékenységről szóló 2006. évi XLIX. törvény sem adott meg definíciót.

A Kúria közzétette az EH 2018.1. számú elvi határozatát, amelyben társadalomra veszélyesség hiánya miatt mentette fel a terheltet hivatali vesztegetés vádjá alól, *nota bene* az eset inkább csak a megbízhatósági vizsgálat vonatkozásában releváns. Ugyanakkor érdemesnek tartom tüzetesebben elemezni a döntést, hiszen egyrészt a Kúria ezzel szembement – többek között – a Bhar.1154/2016/4. számú határozatával, amellyel a Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 6.Kbf.89/2015/5. számú³ marasztaló ítéletét hagyta helyben.⁴ Másrészt, a Kúria indokolásában felhívta az Egyezmény⁵ 6. cikkének 1. pontját, utalva a tisztességtelen eljárás tilalmára, és ez arra motivált, hogy az EJEB gyakorlatát részben megvizsgáljam.

¹ Az említett két határozat elemzése külön tanulmányt igényel.

² Benei 2017. 40-42. o.

³ Első fokon: Szegedi Törvényszék Kb.31/2015/2. sz. hat.

⁴ Ld. még: Fővárosi Törvényszék Kb.1103/2014/4., Kb.1017/2015/3., Kb.1030/2015/7., Kb.337/2014/6., B.540/2013/2. hat.

⁵ 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény (EJEE).

Előre bocsátom, hogy a jogeset eljárásjogi szabálysértésekből⁶ jutott a társadalomra veszélyesség hiányára, így továbbra sem ad támpontot a joggyakorlat arra nézve, hogy anyagi jogi (materiális) társadalomra veszélyesség hiányára hivatkozással helye lehet-e felmentő ítéletnek, avagy az eljárás megszüntetésének.⁷ Figyelemmel arra is, hogy a korrupciós bűncselekmények kísérlete jóformán kizárt, az előny ígéréssel már befejezett a deliktum,⁸ továbbá a jogalkotó egyértelműen zéró-toleranciát hirdetett a Btk. XXVIII. Fejezetében foglalt cselekményekkel szemben, miközben a közélet tisztasága védett jogi tárgy formálisan sérül.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) kimondja, hogy (1) egy fedett nyomozót nem ösztönözhet az elérhető bizonyítékok ereje arra, hogy eljárásával a *fair trial* követelményét háttérbe szorítsa, megsértse. Adott ügyben a terhelt nem követett volna el bűncselekményt, ha a fedett nyomozó nem provokálja. A Bíróság álláspontja szerint figyelembe kell venni – az *agent provocateur* intézményének alkalmazásakor –, hogy a büntetőeljárás alá vont személynek milyen az előélete.⁹ Az EJEB elismeri, hogy a speciális nyomozási technikák hatékony eszközök a drogcsempészet és a korrupció ellen, azonban még a (2) közérdek sem törvényesítheti a rendőri izgatást, felbujtást a bizonyítékok megszerzése, felhasználása érdekében. Az alkalmazott eszközöket, valamint azt, hogy a hatóság felbujtása során milyen technikákat alkalmazhat, (3) világos korlátok közé kell szorítani. Vizsgálat tárgyává kell tenni, hogy a (4) gyanúsított követett-e már bűncselekményt korábban, azaz hajlamos-e bűncselekmény elkövetésére rendőri felbujtás nélkül is,¹⁰ továbbá (5) rendelkezésre állnak-e a bűncselekmény elkövetéséhez szükséges eszközök. Az EJEB a provokáció alatt érti azt is, amikor a terheltet előzmények nélkül ad hoc módon keresik meg, és tesznek ajánlatot részére bűncselekmény elkövetésére.¹¹

A *Ramanauskas v. Lithuania* ügyben a panaszos szintén azt kifogásolta, hogy provokáció nélkül nem követett volna el bűncselekményt. Az EJEB megállapította,¹² hogy akkor jogellenes a felbujtás, ha a terheltre olyan befolyást gyakorolnak, amely befolyás nélkül nem követné el az adott bűncselekményt. A *Teixeira de Castro v. Portugalia* ügy további fontos megállapításai még, hogy kétséget kizáróan bizonyítani kell, hogy a panaszos fedett nyomozói közbeavatkozás nélkül is elkövette volna a

⁶ Eljárásjogi szabálysértés alatt a megbízhatósági vizsgálat törvénytelenységét kell érteni.

⁷ A Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 267. § (1) bek. a) pontja alapján az eljárást már a tárgyalás előkészítése során meg kell szüntetni, míg a 331. § (1) bek. a felmentő ítéletről rendelkezik.

⁸ BH 1984.215.

⁹ Case of Khudobin v. Russia.

¹⁰ Case of Bannikova v. Russia.

¹¹ Case of Malininas v. Lithuania.

¹² Ld. még Vanyan v. Russia, Malininas v. Lithuania.

bűncselekményt, továbbá nem jogszerű, ha az eljárás során a (6) nyomozók túllépik hatáskörüket. Az ügyben a két rendőrnek nem is volt jogosultsága a provokációra, hiszen operatív tevékenység nem volt folyamatban, továbbá az EJEB nem látta indokoltnak, alátámasztottnak a panaszos elleni fedett nyomozást, tekintettel arra, hogy büntetlen előéletű volt.

Álláspontom szerint – de lásd alább is – három irányvonal rajzolódott ki. Első tényező magának azoknak az alapvető követelményeknek a fennállása, amelyek szükségesek a megbízhatósági vizsgálat megindításához, annak lefolytatásához. Második tényező magának a fedett nyomozó magatartásának a vizsgálata, amely felbujtói magatartás anyagi jogi fogalom. Harmadik tényező – amelyet a hazai jogban kell keresni – nem más, mint hogy a jogalkotó, illetve a bírói gyakorlat milyen eljárásjogi következményeket fűz ahhoz az eljáráshoz, amelyben a rendelkezésre álló bizonyítékok olyan procedúrán alapulnak, ami törvényesen lett elrendelve, azonban annak során a hatóság oldaláról törvénytelen cselekmény következett be. Ilyenkor beszélhetünk-e egyáltalán törvényes vádról?

A Kúria EH 2018.1. számú elvi határozata

Az ügy tényállása szerint a büntetés-végrehajtási intézet tisztjét megkereste a fedett nyomozó, aki egy fogva tartásban lévő barátja után érdeklődött. A nyomozó megkérte a tisztet, hogy segítsen neki felvenni a kapcsolatot a barátjával, aki a kérést megtagadta. Ezt követően a nyomozó arról érdeklődött, mikor fog a barátja szabadulni, ezen túlmenően egy cetlire írt üzenetet is el kívánt volna juttatni a fogvatartottnak. Az intézkedésekért cserébe a védelmi tiszt százezer forintot – önként – felajánlott, amelyet a terhelt elfogadott.¹³

A 2018-as döntés esszenciája a következő: *„A védelmi tiszt ahelyett, hogy olyan helyzetet teremtett volna, amely során a vádlott belső meggyőződése szerint tud dönteni, azaz kér vagy nem kér jogtalan előnyt, a pénz felkínálásával és azonnali átadásával lényegében ő maga bujtotta fel a bűncselekmény elkövetésére. Kifejtette, hogy az államnak nem lehet érdeke, hogy az egyébként bűncselekmény elkövetésére hajlamos állampolgárait arra készítse, hogy bűncselekményeket valósítsanak meg.”*¹⁴

Egy hasonló ügyben az egykori Legfelsőbb Bíróság a védelem által felhozottat, – miszerint kifogást emeltek a bizonyítás törvényességével kapcsolatban –, elintézte annyiban, hogy azok a később kifejtett jogi álláspont mellett a valóságuk esetén sem befolyásolják az ügydöntő tények megalapozottságát, ezért a kifogások alaposságát a

¹³ EH 2018.1. [15].

¹⁴ EH 2018.1. [18]. A *ratio decidendi* kissé gyengíti az indokolás [26], amiért a cselekmény azért sem veszélyes a társadalomra, mert a passzív vesztegetést nyomban követte a rendőri intézkedés.

Bíróság nem is vizsgálta.¹⁵ Az ügyben a Legfelsőbb Bíróság felismerte, hogy a bűncselekmény elkövetését a hatóság kezdeményezte, és az események a hatóság tudomásával zajlottak, a terhelteket tetten is érték, azonban a büntetőjogi felelősséget megállapította, a társadalomra veszélyesség csekély foka felismerhető.¹⁶ Máskor is hasonló álláspontra jutott, megjegyezve, hogy a provokáció sajátos vonással rendelkező körülmény, amit a büntetés kiszabása során lehet figyelembe venni, és csak annál, akit közvetlenül érintett a hatósági provokáció.¹⁷

A már többször hivatkozott friss kúriai döntésen túl figyelemre méltó a Fővárosi Ítéltábla határozata.¹⁸ A büntetőeljárásban a fellebbezés során több védő is felhívta a bíróság figyelmét arra, hogy a fedett nyomozói provokáció eljárásjogi hatása megkérdőjelezheti a törvényes vád fogalmát, tekintettel a törvénytelen nyomozásra. Az Ítéltábla megállapította, hogy a fedett nyomozó törvénysértése a hazai, vonatkozó törvények megsértését vonta maga után, így a bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés eredményének felhasználása sem lehet törvényes. Másodsorban *in concreto* kimondta, hogy „a Be. 2. § (2) bekezdése szerint törvényes a vád, ha a vádemelésre jogosult bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi. E törvényhelyben meghatározott kritériumok nem tekinthetők taxatív felsorolásnak. A vizsgálat tárgyát kell képeznie annak is, hogy „a meghatározott személy pontosan körülírt, büntető törvénybe ütköző cselekménye"-re vonatkozóan a nyomozás során a tisztességes eljárás szabályai betartásra kerültek-e, mert ha nem, akkor annak az a következménye, hogy az ilyen eljárás eredményeként emelt vád nem lehet törvényes. Jelen esetben is erről van szó. A cselekmény elkövetését az előbbieken részletezettek szerint a fedett nyomozó provokálta, ezért olyan cselekmény képezi a vád tárgyát, amelyet az államot képviselő nyomozó az ügyészi engedélyt megszegve, túllépve bűncselekményt (kábitószerral visszaélésre felbujtást) elkövetve indukált. Miután pedig a vád értékesítési cselekményt taglaló része ilyen körülmények között nyomozói bűncselekményen alapul, az ezáltal nem törvényes.”

A döntés ellen Mészáros Bence érvelt tanulmányában, aki szerint a Be. 2. § (2) bekezdésében foglalt törvényes vádnak fogalmi elemei taxációt képeznek, azok köre nem bővíthető. Ebbe a körbe nem tartozik bele a tisztességes eljáráshoz való jog követelménye, így ez nem lehet alapja a törvényes vád hiányának. Álláspontja szerint maguknak a bizonyítékoknak a jogellenessége áll fenn, azok törvényességét zárja ki a hatósági provokáció, ami oda vezet, hogy a hatóság törvénybe ütköző fellépése hiányában nem jött volna létre bűncselekmény, így bizonyítékok sem léteznének.¹⁹ Nem

¹⁵ BH 2001.362.

¹⁶ Tény, hogy a kiszabott szankciókat enyhítette.

¹⁷ Kovács 2011. 371. o.

¹⁸ Fővárosi Ítéltábla Bf.161/2009/17. sz. ítélet.

¹⁹ Mészáros 2011. 31. o.

az eljárás megszüntetésének²⁰ van helye a Be. 267. § (1) bekezdésének j) pontja alapján, hanem a terheltek felmentésének a bizonyítékok kizárása miatt.²¹

Egyértelműen megállapítható, hogy az EJEB az adott állam hatóságainak eljárásjogi törvénytelenégeiben látta azokat az okokat, amelyek megalapozták az Egyezménybe ütközést. A Kúria rögzíti, hogy a megbízhatósági vizsgálat törvényes volt, mind a hazai jogszabályoknak, mind pedig az EJEB által támasztott kritériumoknak megfelelt. A törvénytelenséget az eljárt védelmi tiszt túllépésében látta, mivel az eltért a megbízhatósági tervtől, valamint abban, mint ahogyan idéztem, hogy a nyomozó nem hagyott a terheltnek döntési lehetőséget. Olyan helyzetbe hozta, amelyben nem tudott saját belátása és meggyőződése szerint, mérlegelve döntést hozni.²² Álláspontom szerint megállapítható, hogy a Kúria hiába hivatkozik a társadalomra veszélyességre mint a bűncselekmény törvényi fogalmi ismérvének hiányára, ennek alapja egy eljárásjogi jogszabálysértésből fakad.

A nemzeti jogban a megbízhatósági vizsgálat²³ szabályait főként a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) és a rendőrség belső bűnmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzése és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról szóló 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Rendelet) tartalmazzák. A Rendeletben garanciaként említendő, hogy a Nemzeti Védelmi Szolgálatnak (NVSZ) részletes tervet²⁴ kell készítenie, amit az ügyész hagy jóvá. A tervnek tartalmaznia kell, hogy a vizsgálatot lefolytató milyen mesterséges élethelyzetet kíván kialakítani, ha bűncselekményt akar elkövetni, annak külön indokát kell adnia, részleteznie kell az elkövetési magatartást. A fokozatosság elvéről, illetve arról, milyen eljárásjogi garanciának kell érvényesülnie, ha a vizsgálat során jogellenesen szerzik be a bizonyítékot, nem szól a Rendelet. Továbbá, nem tiltja a hatóság által elkövetett felbújtói magatartást mint provokációt.

A már többször hivatkozott kúriai döntésnek van egy hiányossága, mégpedig az, hogy nem foglalkozik a rendelkezésre álló bizonyítékok jogi minősítésével, értékelésével.²⁵ Ez azért is külön kiemelő, mert az EJEB a hatóság által tanúsított provokációhoz fűzött alapvető elvárások mellett azt is rögzítette, hogy arra már hatásköre, felhatalmazása nem terjed ki, így nem is vizsgálhatja, hogy adott állam

²⁰ Ibid.

²¹ A német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (2 Str 97/14) kimondta, hogy a provokáció szélsőséges eseteiben az eljárás megszüntetése igenis igazolt a jogállamiság elvéből fakadóan, az az eljárás akadályát képezheti. (Hivatkozta: Kis 2017. 1475. o.)

²² Azt is jogszerűtlennek találta, hogy a hivatali visszaélés „előkészületének” kimerítésével (a terhelt ki fogja deríteni, hogy a barát mikor szabadul) a vizsgálat elérte deklarált célját, nem volt indokolt a vizsgálat folytatása.

²³ Az eljárás célja a vizsgálat alá vont személy hivatali életpályájára való alkalmasságának kiderítése.

²⁴ A végrehajtási terv megismerhetőségéhez csak az eljárásban arra jogosult félnek van joga.

²⁵ A Fővárosi Ítéltábla a 3.Bf.53/2011/6. számú ítéletében a terheltet a bűncselekmény bizonyítottsága hiányában mentette fel, ugyanis a rendőri felbujtás eredményeként beszerzett bizonyítékokat a Be. 78. § (4) bek. szerint kizárta az eljárásból.

törvényei miként szabályozzák a bizonyítékok felhasználhatóságát, milyen bizonyítéknak mekkora erőt tulajdonítanak.²⁶ Megjegyzem, az EJEB hatásköre viszont kiterjed az egész büntetőeljárás tisztességes voltának megítélésére, így vizsgálnia kell, hogy valamely egyezményi emberi jog sérelmet szenvedett-e adott bizonyíték beszerzése folytán.²⁷ Továbbá a Fővárosi Ítéletábla érdemben azonos ügyben a vád törvénytelenége mellett foglalt állást.²⁸ Ebből kifolyólag kérdésként merül fel továbbra is, hogy a Be. 78. § (4) bekezdése alkalmazható-e? A hivatkozott jogszabályhely szerint „nem értékelhető bizonyítékként az olyan bizonyítási eszközből származó tény, amelyet a bíróság, az ügyész vagy a nyomozó hatóság bűncselekmény útján, más tiltott módon vagy a résztvevők eljárási jogainak lényeges korlátozásával szerzett meg.”

Az előzetes letartóztatás

A Be. 12. § (4) bekezdése értelmében a vádirat benyújtásáig a bíróság feladatait a nyomozási bíró látja el. A nyomozási bíró dönt az előzetes letartóztatás elrendeléséről, egyéb kényszerintézkedés alkalmazásáról, avagy a szabadlábon való védekezésről. A 93. számú büntető kollégiumi vélemény kimondja, hogy habár a nyomozási bíró előtti előzetes tárgyalás kontradiktórius eljárás, főszabályként nincs helye bizonyítási indítványnak. Az ügyész szolgáltatja azokat a bizonyítékokat,²⁹ amelyek álláspontja szerint – az addigi nyomozásra tekintettel – megalapozzák az előzetes letartóztatás általános és/vagy különös okait. Kimondja mind a törvény, mind pedig a BK vélemény, hogy az ülés előtt az ügyészi indítványt meg kell küldeni a gyanúsítottnak, illetve a védőjének, annak érdekében, hogy azokra észrevételeket tehessenek, kifogásolják az adott bizonyítékot (az ülés keretei között). Azonban a törvény nem tartalmaz konkrét határidőt az indítvány és az indítvány alapját képező bizonyítékok megküldésére, így elvileg az sem valósít meg szabálysértést, ha az ügyész az indítványát az ülés előtti napon bocsátja a védelem rendelkezésére, továbbá, az is lehetséges, ha az ülés napján a bíróság épületében adja át az iratokat.

A BK vélemény és a kialakult gyakorlat alapján kijelenthető, hogy a nyomozási bírónak – habár érdemben köteles vizsgálnia a bizonyítékokat – a beszerzett bizonyítékokhoz fűződő eljárásjogi szabályok megtartásának, avagy meg nem tartásának vizsgálatára nincs lehetősége. Értem ez alatt azt, hogy sem hivatalból, sem indítványra nem mérlegelheti az adott bizonyíték mögötti büntetőeljárás normák legalitását, bizonyítást abszolút nem folytathat le. Példának okáért, korrupciós bűncselekmény esetében, a megelőző megbízhatósági vizsgálat során beszerzett bizonyítási anyagról nem állapíthatja meg, avagy (pontosabban) meg sem tudja

²⁶ Kis 2014. 314-315. o.

²⁷ Kis 2017. 1473. o.

²⁸ l.j. 13.

²⁹ Abból indulok ki, hogy a vádhatóság nem tart vissza bizonyítékokat a nyomozás érdeke miatt.

állapítani, hogy az a végrehajtási tervben foglaltak szerint szerezték-e meg,³⁰ avagy nem, ha történt hatósági provokáció, hogyan, miként zajlott az. Így akár a megbízhatósági vizsgálat során (jogellenesen) beszerzett bizonyítéokra is el lehet rendelni a terhelt előzetes letartóztatását. „A nyomozási bíró (csupán) megvizsgálja, hogy az indítvány törvényi előfeltételei fennállnak-e, nincs-e akadálya a büntetőeljárásnak, és az indítvány megalapozottsága iránt nem támaszthatók-e ésszerű kételyek.”³¹ „Az alapos gyanú meglétét a bizonyítékok bizonyító erejének egybevetése nélkül kell tisztázni, elegendő a bűncselekmény elkövetésének valószínűsítése, és az, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el.”³² „A nyomozási bírónak nincs lehetősége a bizonyítékok szembeállítására, a bizonyító erejük mérlegelésére és a valóságtartalmuk vizsgálatára.”³³

Ha egyet értünk abban, hogy a vizsgálat beleillik a bizonyítási eszköz halmazába,³⁴ úgy megállapítható, hogy a végrehajtási tervben foglaltak kvalitatív túllépése megegyezik a bizonyíték „más tiltott módon” való megszerzésével, vagy a jóváhagyott végrehajtási terv túllépésével a nyomozó magatartása a Btk. 308. § (1) bekezdés a) pontjába ütközik. Király a bizonyítási eszközök megszerzésének más tiltott módjai közé sorolja az olyan eszközöket, amelyekhez (amelyek megszerzéséhez) külön (speciális) tilalmak kapcsolódnak.³⁵ Miért aggályos, hogy a Rendelet nem említi a fokozatosság elvét, amelyre figyelemmel kellene lennie az NVSZ-nek a terv elkészítésekor?

Korrupciós bűncselekmények esetében vita folyik arról is, hogy a jogtalan előnynek alkalmasnak kell-e lennie a passzív vesztegető vonatkozásában, azaz vizsgálat tárgyává kell tenni azt, hogy adott személyt – figyelembe véve szubjektív életminőségét – milyen értéket képviselő dolog befolyásolhatja jogellenes cselekménye elkövetésében, ezzel összefüggésben releváns a jogtalan előny értéke.³⁶ Ezzel szemben van olyan álláspont is, amely szerint a hivatalos személy szubjektuma nem mérvadó, csakis az előny objektív alkalmassága,³⁷ holott a bíróságnak mindig vizsgálat tárgyává kell tennie, hogy a jogtalan előnyt kinek és mikor adják.³⁸ A Btk. 293. §-hoz fűzött miniszteri indokolás szerint az elkövetési magatartás éppen azért egészült ki a befolyásolásra törekvéssel, mert ezzel a jogalkotó jelezni kívánta, hogy az előnynek alkalmasnak kell lennie a befolyásolásra. Habár a Kúria kijelenti, hogy a természetes előny mibenléte, anyagi előny értéke közömbös, hozzáteszi azt is, hogy a jogtalan előnynek alkalmasnak kell lennie a hivatalos személy működésének a közérdek kárára

³⁰ Miközben a Rtv. 7/A. § (2a) bekezdése így szól: „A megbízhatósági vizsgálat befejezéséről szóló határozat kézhezvételétől számított 8 munkanapon belül az ügyész megvizsgálja annak törvényességét, (...) ha pedig azt állapítja meg, hogy a megbízhatósági vizsgálat végrehajtására a részletes tervtől eltérően került sor, felelősségre vonást is kezdeményez.”

³¹ Be. 211. § (4) bek.

³² BH 1994.17.

³³ BH 1997.118.

³⁴ A HVG Nagykommentár hatósági eszközként definiálja a megbízhatósági vizsgálatot.

³⁵ Király 2001. 236. o.

³⁶ Gál 2010. 37. o.

³⁷ Nagy 1999. 390. o.

³⁸ Horváth-Lévay 2013. 370. o.

való befolyásolására.³⁹ Véleményem szerint nincs szükség a korrumpált személy anyagi hátterének vizsgálatára, csupán azt szükséges megállapítani és az ítéletben kimondani, hogy az adott helyzetben az adott dolog alkalmas volt arra, hogy a passzív vesztegető jogszabályi kötelezettségét megszegje.

Visszatérve a megbízhatósági vizsgálatához, példának okáért, ha a végrehajtási terv részletezi, hogy passzív vesztegetés bűncselekménye elkövetésének provokálásakor először tízezer, majd húszezer, majd ötvenezer forinttal próbálja meg bűncselekmény elkövetésére rábírní a fedett nyomozó az eljárás alá vont személyt, a fokozatosság elve hiányában nincs annak eljárásjogi jogkövetkezménye, ha azonnal ötvenezer forint jogtalan előnnyel próbálkozik.⁴⁰

A Kecskeméti Törvényszék 3.B.70/2014/49. számú ítélete

Adott cselekmény társadalomra veszélyességét kizáró okainak taxációba foglalása lehetetlen és felesleges feladat, állítja Nagy⁴¹ és Vámbéry,⁴² hiszen azok köre, terjedelme, körülményei folyamatosan változnak. Ennek igazolását jól példázza, hogy Belovics a dolgozatában még csak magának a fedett nyomozó által elkövetett bűncselekmény társadalomra veszélyességének hiányát tárgyalja,⁴³ a kört ki nem terjesztve a kúriai esetre.

A Kecskeméti Törvényszéken⁴⁴ lefolyt ügynek öt vádlottja volt. Az I.-II. r. vádlott bűnösségét 244 rendbeli vesztegetés büntetében,⁴⁵ mint társtettesek mondta ki a bíróság, s őket megrovásban részesítette. A jogeset azért érdemel külön figyelmet, mivel a fellebbezésben a védő végszükségre hivatkozott, s habár a bíróság az ítéletét a társadalomra veszélyesség (nyomatékosan) csekély fokára hivatkozva (is) alapította, rendkívül kapcsolódik az érvelés és maga a jogeset is.

A több mint két évtizede működő Kft. a térségben a legnagyobb gyakorlati képzéssel foglalkozó társaság, körülbelül 300 főt foglalkoztatott a 2009-2010. évben. A társaság „profilja” volt, hogy hátrányos helyzetben lévő diákoknak juttasson szakképesítést. Az I.-II. r. vádlottak létrehoztak egy alapítványt, amelynek célja a szociálisan hátrányos helyzetben lévő fiatalok szakképesítésének elősegítése, az iskola fenntartása, összefoglalva, olyan tevékenységet folytattak, ami abszolút kedvező hatású a társadalomra.

³⁹ BH 2016.3.

⁴⁰ Ebben az esetben felmerülhet, hogy eleve a végrehajtási tervben foglaltak be nem tartását jelenti az összegek lépcsőzetesen történő felajánlásának figyelmen kívül hagyása.

⁴¹ Nagy (szerk.: Gellér, 2000) 343-345. o.

⁴² Vámbéry 1913. 231. o.

⁴³ Belovics 2009. 38-39. o.

⁴⁴ 2.B.448/2011/52. és 3.B.70/2014/49.

⁴⁵ Btk. 252. § (1) bek. ütköző és a (3) bek. b) pontja szerint minősülő vesztegetés büntette.

A gyakorlati képzés a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézetben keresztül történt. Az akkor hatályos, a szak- és felnőttképzést érintő reformprogram végrehajtásához szükséges törvények módosításáról szóló 2007. évi CII. törvény módosította a finanszírozási szabályokat, ennek következtében 2009-ben megszűnt a rezsi-, a szerszám- és az anyagköltségek támogatása.⁴⁶ A jogszabályi változás a Kft.-nél több tízmillió forintnyi forráscsökkenést eredményezett, ezért az I.-II. r. vádlottaknak meg kellett találniuk a megoldást, hogy a Kft. továbbra is elláthassa deklarált célját. Több fórumot is felkerestek együttműködés céljából (helyi önkormányzat képviselő-testülete oktatási bizottságát, a szakmai érdekképviseleti szervet, a megyei kereskedelmi és iparkamara szakképzési irodáját stb.), azonban nem jutottak előrébb. Végül elhatározták, hogy a tanulóktól támogatást kell kérniük a működési költségek fedezéséhez. Mivel tudták, hogy jogszerűen nem kérhetnek ilyen támogatást,⁴⁷ ezért módosították az alapítvány alapító okiratát a felhasználható vagyon felhasználási céljainak pontosítására. A konstrukció szerint a Kft. termelési előirányzatként 2009 szeptemberétől előírta, hogy a fodrász tanulóknak havonta meghatározott összegű bevételt kell kitermelniük. Ha ennek nem tudnak eleget tenni, a különbözetet be kell fizetni. A befizetésekről a II. r. vádlott alapítványi támogatás címén állított ki bevételi pénztárbizonylatot.

Az I.-II. r. vádlottak a Kft., illetve az Alapítvány nevében eljárva forrásgyűjtési törekvéseik során olyan tájékoztatót küldtek a szülőknek, amelyben 10.000 Ft-tal való támogatásukat kérték, a költségek finanszírozására. Továbbá leírták, hogy a termelési előirányzat el nem érése esetén a különbözetet fizessék be az alapítványnak támogatás formájában. Az alapítvány részére összesen 244 tanuló fizetett be, összesen 4.129.695 Ft összegben. A szülőket folyamatosan – és valóban – tájékoztatták az intézmény helyzetéről, a beszédni kívánt forintok létalapjáról, a jogszabályváltozásról. A befizetett összegek kétharmada a III-V. r. vádlottaknál maradt a rezsiköltségek fedezésére, az összeg egyharmada a Kft.-t illette meg.

A terheltek védekezésül előadták, hogy az elvont támogatás pótlására semmilyen más megoldást nem találtak. Tisztában voltak azzal, hogy a törvény tiltotta a tanuló támogatásának kérését, elfogadását, azonban a gyakorlati oktatást másképpen nem lehetett megoldani.

A bíróság indokolásából érdemes kiemelni, hogy az előny azért volt jogtalan, mert a gyakorlati képzés e módon történő finanszírozását a jogi norma direkt módon tilalmazta. A bíróság kifejezésre juttatta, hogy az I.-II. r. vádlottak cselekménye olyan csekély

⁴⁶ Az elvont támogatások más módon történő finanszírozásáról az állam nem gondoskodott.

⁴⁷ A szakképzésről szóló 1993. évi LXXVI. törvény 16. § (1)-(2) bekezdése szerint a szakképző iskolában a nappali oktatás munkarendje szerinti oktatásban a tanuló számára az elméleti és a gyakorlati képzés a közoktatási törvény rendelkezéseinek megfelelően ingyenes. A bíróság indokolásában hivatkozik a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény 1. § (1) bekezdésének, valamint a 29. § tartalmára, a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvényre, végül az Alaptörvény XI. cikkében foglaltakra, mindezt arra hivatkozással, hogy az oktatás (alapvetően) ingyenes.

fokban veszélyes a társadalomra,⁴⁸ hogy az alkalmazható legkisebb büntetés kiszabása, vagy más intézkedés alkalmazása is szükségtelen, ezért őket megrovásban részesíti.

A védelem fellebbezést nyújtott be, kérve a bűncselekmény hiányában történő felmentést, többek között azzal indokolva, hogy a cselekmény nem veszélyes a társadalomra, így nem állapítható meg deliktum.

A Kecskeméti Törvényszék arra az álláspontra helyezkedett, hogy az ügyben az adott történeti tényállás nem veszélyes a társadalomra, azonban a cselekmény objektíve kimeríti a Btk. 4. § (2) bekezdésében foglalt fogalmat. A Kúria ezzel ellentétben rögzítette, hogy az absztrakt társadalomra veszélyesség mellett különös odafigyeléssel kell azt is vizsgálni, hogy fennáll-e a konkrét társadalomra veszélyesség.

Összegzés

Mindkét határozatból – és a hangsúly itt van – kitűnik, hogy a terheltek egyfajta sajátos kényszerhelyzetben voltak, hiányzott döntési szabadságuk. Döntési szabadság hiányában – amelynek eredete lehet hatósági felbujtás, de akár jogszabályváltozás is – nem beszélhetünk konkrét társadalomra veszélyességről. Konkrét társadalomra veszélyesség hiányában pedig még akkor sem beszélhetünk bűncselekményről, ha az absztrakt társadalomra veszélyesség megállapítható.

A tanulmányomat két nyitva hagyott kérdéssel zárom. A kúriai (atipikus) jogesethez hasonló, jövőbeni ügyekben is csak a Be. 331. § (1) bekezdésében foglalt felmentő ítéletnek lesz helye, avagy az eljárást már a tárgyalás előkészítése során meg lehetne szüntetni?⁴⁹ A kecskeméti esethez hasonló, nem atipikus ügyekben valóban várható majd felmentő ítélet a társadalomra veszélyesség hiányára alapítottan?

Felhasznált irodalom

Belovics Ervin: A büntetendőséget kizáró okok. HVG-ORAC, Budapest, 2009.

Benei Dóra: Gondolatok a lobbitevékenység büntetőjogi értékeléséről. *Ügyészek Lapja*, 2017/3-4. sz.

Gál István László: Molnár Csaba ügye a Fővárosi Ítéltáblán. Döntés az Országos Rendőr-főkapitányság Pénzmosás Elleni Osztálya vezetőjének vesztegetési ügyében. *JeMa*, 2010/1. sz.

⁴⁸ Láthatjuk, hogy eredetileg az aktív befolyással üzérkedő (befolyást vásárló) cselekménye is – tévesen – csupán oly fokban volt veszélyes a társadalomra, hogy még a részesség kérdéskörének tárgyalását is elvetette az egykori bírói gyakorlat.

⁴⁹ Azaz a bíróság csak a bizonyítási eljárás lezárása után tud majd magabiztos döntést hozni? (7. l.)

Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika: Magyar büntetőjog, különös rész. Wolters Kluwer, Budapest, 2013.

Horváth Tibor – Kereszty Béla – Maráz Vilmosné – Nagy Ferenc – Vida Mihály: A magyar büntetőjog különös része (szerk.: Nagy Ferenc). Korona, Budapest, 1999.

Király Tibor: Büntetőeljárás jog. Osiris, Budapest, 2001.

Kis László: A bűnüldözői provokáció megítélése az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában. In.: Miskolci doktoranduszok jogtudományi tanulmányai, Bíbor, Miskolc, 2014.

Kis László: Az agent provocateuri fellépés alapjogi nézőpontból. Kúriai Döntések. Bírósági Határozatok, 2017. 65. sz.

Kovács István: A provokáció hatására történt bűnelkövetés értékelése a bírói gyakorlatban. In: Tanulmányok Tóth Mihály professzor 60. születésnapja tiszteletére. PTE-ÁJK, Pécs, 2011.

Mészáros Bence: A Fővárosi Ítéltábla határozata a kábítószerrel visszaélésre való hatósági felbujtásról. *JeMa*, 2011. 2. sz.

Nagy Ferenc: A jogellenességet kizáró okok elvi kérdéseiről. Békés Imre ünnepi kötet (szerk.: Gellér Balázs). ELTE-ÁJK, Budapest, 2000.

Vámbéry Ruzstem: Büntetőjog. Grill, Budapest, 1913.

CERTAIN MATERIAL LAW ASPECTS OF CORRUPTION CRIME, WITH SPECIAL REGARD TO THE DANGER TO SOCIETY.

Maybe it would be unusual to ask ourselves the question whether we could speak of the absence of danger to society when the defendant committed any corruption crime, either in official proceedings or economical. The justification of this question is even more thought-provoking since in Act C of 2012 on the Criminal Code, the legislator expressed its intention or aim to take action against the corrupting and the corrupted persons even more strongly, and it announced zero tolerance regarding corruption. At the same time, raising the question is legitimated by the decision on principle No. EH 2018.1. recently published by the Curia.

In my study, I intend to analyze not only the specific decision and findings on principle of the Curia but also the related case-law of the European Court of Human Rights. The ECHR establishes those “compliance” premises which shall be observed by

the law enforcement Authorities if they acquire incriminating evidence by using the legal instrument of “*agent provocateur*”, meanwhile, by referencing these premises, the Curia arrived to its finding that criminal offences committed under provoked duress might not lead to convictions in all cases. In its decisions No. B.70/2014/49., the Kecskemét Regional Court found the first and the second defendants guilty of 244 counts of bribery and therefore imposed warning! to them. It was no coincidence.